

Eeuwige lente

Morgen moet de liefde komen
 bij wie nooit heeft liefgehad,
 bij wie ooit heeft liefgehad
 moet de liefde morgen komen.

Met deze eenvoudige, maar fraaie regels vertaalde Patrick Lateur enkele jaren geleden het refrein van het *Pervigilium Veneris*. Dit is een anoniem overgeleverd, post-klassiek (niet-christelijk) Latijns gedicht van bijna 100 regels, waarin de universele kracht van de liefde wordt bezongen. De datering is een kwestie waarover al veel inkt gevloeid is, maar het zal toch eerder laat (4de of 5de eeuw) dan vroeg (2de eeuw) zijn.

In een nieuwe boekje van de sympathieke kleine uitgeverij Dimensie hebben Rudi van der Paardt en Cornelis van Tilburg de tekst nu nogmaals voor het Nederlandse publiek beschikbaar gemaakt. De recent uitgegeven tekst en vertaling door Patrick Lateur (*Venus' lentelied* [uitgeverij P.] Leuven 1996) kon uiteraard niet worden opgenomen. Het nieuwe boekje is eerder te zien als een literair-historische en vertaalkundige aanvulling. Het bevat, naast een inleiding en Latijnse tekst, vier al wat oudere Nederlandse vertalingen, die volgens de samenstellers nog altijd de moeite waard zijn. De versie van A. Rutgers van der Loeff, gepubliceerd (in verschillende etappes) in *Hermeneus* 19 (1947–48), staat centraal, gevolgd door drie andere vertalingen: die van B. Verhagen (gepubliceerd in zijn bundel *Nachtwaken* uit 1913), van Jan Prins (opgenomen in zijn *Bijengebrachte gedichten* van 1947) en van Nico van Suchtelen (gepubliceerd in 1946).

De samenstellers hebben zo een interessante staalkaart van vertalingen uit de vorige eeuw bijeengebracht. Zij hebben zich trouwens nog ingehouden. (Om mij tot *Hermeneus* te beperken: uit de jaargang 1970–71 hadden zij nog een vertaling door Anth.J. van Wolferen kunnen selecteren). De vertalingen zijn helaas wel, het moet gezegd, van een duidelijk belegen Nederlands, misschien met uitzondering van de versie van Prins. Ter vergelijking volgen hier de openingsregels van het gedicht in de verschillende versies:

Morgen minne wie nog nimmer, minne wie ooit heeft bemind!

Lente bloeit weer, lente zingt weer; met de lente 't al begint,
 die aan liefde liefde koppelt, die de vogels paren laat
 en de bomen lokken slaken, welig van het regenzaad.

(Rutgers van der Loeff)

Morgen mint, wie nimmer minde – wie bemind heeft, morgen mint!

Nieuwe lente, lent' vol zangen, 's werlds nieuwe jeugd begint:

Lent' doet liefdes samensmelten, vogels paren in de lucht

En 't geboomte schudt zijn lokken, van de buien mild bevrucht.

(Verhagen)

Morgen hebbe lief, die nimmer
En die wel heeft lief gehad.

Lente opnieuw, doorzongen lente,
Uit de lente is 't Al herwekt,
Stemt met liefde liefde samen,
Paart zich, wat gevleugeld is.
En zijn haardos schudt het woud los,
Van een regenlage omhelsd.
(Prins)

Morgen mint wie nimmer minde; wie ooit minde ook morgen mint.
Nieuwe lente en lente-liedren! lente is werelds weergeboort':
Lente koppelt liefde aan liefde; 't Vogelvolk paart in de lent'
En het woud ontwart zijn loofhaar onder regens zacht gestreel.
(Van Suchtelen)

Voor de liefhebbers voeg ik de betreffende Latijnse regels toe:

Cras amet qui numquam amavit, quique amavit cras amet!
Ver novum, ver iam canorum, vere natus orbis est;
vere concordant amores, vere nubunt alites,
et nemus comam resolvit de maritis imbribus.

En nu we toch citeren en vergelijken, volgt tenslotte dezelfde passage in de genoemde (niet in het boekje opgenomen) vertaling van Lateur:

Morgen moet de liefde komen
bij wie nooit heeft liefgehad,
bij wie ooit heeft liefgehad
moet de liefde morgen komen.

Een nieuwe lente! Vol geluiden
de lentelucht waaruit de wereld
geboren werd! Alles is liefde
en harmonie en al wat vleugels
heeft, huwt in lentetijd. De buien
bevruchten kruinen, als een bruid bindt
het woud de haren los...

Al in deze korte steekproef treden de overeenkomsten en verschillen tussen de verschillende vertalingen duidelijk naar voren. Naar mijn smaak wint Lateur het hier op alle punten, maar oordeelt u zelf.

Het boekje van Van der Paardt en Van Tilburg bevat naast de tot nu toe genoemde elementen ook nog een tweede (moderne) Latijnse tekst en vier bladzijden tekstkritisch commentaar, waar vermoedelijk niet bij alle poëzie-lezers het hart sneller van gaat kloppen. Het tekstkritisch commentaar is, vreemd genoeg, zelfs een bladzijde langer dan de erop volgende analyse van de vier vertalingen. Maar als we de drie laatste pagina's, over de vertalers, er weer bij tellen wordt de stand 4:6.

Het lentelied van de anonieme Latijnse dichter blijkt onuitputtelijk. Generatie na generatie wordt erdoor geïnspireerd. Met het aardige boekje van Van der Paardt en Van Tilburg kan de Nederlandstalige lezer nu op een handige manier de verwerkingen door enkele vroegere generaties bestuderen. En misschien, soms, er zelfs van genieten.

Venus' Lentelied. Het Pervigilium Veneris met vertalingen van A. Rutgers van der Loeff en anderen, bezorgd door RUDI VAN DER PAARDT EN CORNELIS VAN TILBURG, Dimensie (Internationaal Forum voor Afrikaanse, Vlaamse en Nederlandse Taal- Vertaal- Letter- en Geschiedkunde) (Leiden 2001); 51 pp. ISBN 90 6412 125 7.